

Udviklingsrapport

Tilgængelighed på stedet

Interreg

Deutschland - Danmark

EUROPEAN UNION

www.Benefit4Regions.eu

Dette projekt, Benefit4Regions, finansieres af midler fra Den Europæiske Fond for Regionaludvikling.

Indhold

1. Indledning – Forberedelse, planlægning og gennemførelse af det tysk-danske samarbejde
2. Analyse "Tilgængelighed på stedet" – Betydning i kontekst af „Regionaludvikling og internationalt samarbejde“
 - 2.1. Udgangssituation for temaet „Tilgængelighed på stedet“
 - 2.1.1. "Tilgængelighed på stedet" i kontekst „Regionaludvikling“
 - 2.1.2. Generel situation i dag
 - 2.1.3. Generel situation i morgen
 - 2.2. Udformning af "Tilgængelighed på stedet" med metoderne brainstorming og gruppediskussion
 - 2.2.1. Definition/begrebsudvidelse „Tilgængelighed“
 - 2.2.2. Sammenligning af de generelle forvaltningsstrukturer, som potentiel basis for den overordnede udformning af „Tilgængelighed på stedet“
 - 2.2.3. Generelle lærings- og handlingsprocesser i regionaludviklingen som potentiel basis for den overordnede udformning af „Tilgængelighed på stedet“
 - 2.2.4. Fælles regionaludviklingsmodel „Tilgængelighed på stedet“ som potentiel basis til den overordnede udformning af „Tilgængelighed på stedet“
 - 2.2.5. Mellemkonklusion
3. „Dialog med kommunerne“ - Sammenfatning af deltagelsen af amter, byer og amtsfrie kommuner til de tysk-danske erkendelser til temaet „Tilgængelighed på stedet“ (lang udgave i tillægget)
 - 3.1 Fortsæt
 - 3.2 Priorisering af udviklingstemaer indenfor rammen „Tilgængelighed på stedet“
 - 3.3 Bedømmelse af kategorierne iht. den fælles regionaludviklingsmodel
 - 3.4 Forespørgsel i forbindelse med det fortsatte samarbejde indenfor rammen af et overordnet udviklingsforum
4. Konklusion
 - 4.1. Behov for overordnede kommunale handlingsstrategier
 - 4.2. Case studiet „Digitalisering“ som resultat af „Dialog med kommunerne“ og den tysk-danske afstemning i B4R
 - 4.3. Case studiet „Mobilitet“ som resultat af „Dialog med kommunerne“ og den tysk-danske afstemning i B4R

Hauke Klünder – Leder af case studiet tilgængelighed

Kredsforvaltning Plön

27.02.2019 (Henvisning til nummeret af B4R-arbejdspakken: WP3.1)

Benefit4Regions er et fyrtårnsprojekt for samarbejde. Det anvender de mange muligheder og potentialer i landdistrikterne i Tyskland og Danmark og skaber merværdi. En unik række videns institutioner udbydere og institutioner har forenet på vej lavet til at udvikle løsninger på de spørgsmål om regional udvikling og økonomisk og videndeling på eksisterende tilgange og ideer. Projektpartnerne bag Benefit4Regions er Wirtschaftsförderungsagentur Kreis Plön GmbH, Sønderborg Kommune, Landdistrikternes Fællesråd, Syddansk Universitet, Kalundborgregionens Erhvervsråd, Guldborgsund Kommune, Kreis Plön, Kreis Schleswig-Flensburg, Fachhochschule Kiel, Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein, Forschungs-und Entwicklungszentrum Fachhochschule Kiel. Projektet blev gennemført fra juli 2016 til juni 2019

www.benefit4regions.eu

www.copedia.eu

1. Indledning – Forberedelse, planlægning og gennemførelse af det tysk-danske samarbejde

Udviklingsrapporten til case studiet (CS) „Tilgængelighed på stedet“ retter sig i første omgang mod **målgruppen kommuner** (tyske kredsforvaltninger og danske storkommuner, samt amter, byer, kommuner og LAG AktivRegioner i Tyskland), som hyppigt anvender begrebet „Tilgængelighed“ i kontekst med demografi, generel interesse og mobilitet og kan drage en nytte ud af erkendelserne i forbindelse med det internationale samarbejde.

Indenfor rammen af forberedelsen, stillede sig i første omgang to spørgsmål i forbindelse med Plönkredsen som case studieledelse:

Hvordan vil forberedelsen, planlægningen og gennemførelsen af det overordnede samarbejde til tilgængelighed på stedet“ se ud?

Det er i første omgang meget vigtigt at sammenfatte samarbejdets ramme til den bedre forståelse. Plönkredsen overtog som case studieledelse rollen som den administrative og indholdsmæssige organisation (forberedelse, planlægning, dokumentation). Sønderborg Kommune, landdistrikternes fællesråd og Rendsborg-Eckernfördekredsen var deltagere, som bidrog med informationer og deltog aktivt med i forbindelse med resultaterne (metoder „Brainstorming“ og „Gruppediskussion“), henholdsvis reflekterede over de vundne erkendelser af aktørdeltagelsen i Plönkredsen og gjorde disse brugbare til det fortsatte internationale samarbejde. Til forberedelsen, planlægningen og gennemførelsen af case studierne blev der fra ledelsens side af (Syddansk Universitet), for arbejdsplan 3, givet en generel, ikke-forpligtende orienteringshjælp (Case Study Method Toolbox med spørgeskema) til organisering af samarbejde. Derudover var der ikke yderligere hjælpemidler til enhver form af kommunikationen og deltagelsen, henholdsvis brugbare erfaringsværdier fra lignende projekter med international baggrund, til rådighed.

Tilsvarende startede case studiet med en „Learning-by-doing“ ansats, som indeholdt et mindste mål af strukturer (meningsfulde essenser fra Case Study Method Toolbox) og som indenfor mødernes ramme blev gennemført halvstruktureret.

Hvilken konkret nytte leverer det overgribende samarbejde i kontekst „Tilgængelighed på stedet“?

I begge lande anvendes begrebet „Tilgængelighed“ indenfor rammen af den landlige generelle interesse som synonym for landbefolkningens tilgang til forsyningsinstitutioner på stedet med forskellige mobilitetstilbud (fra "til fods" hen til egen bil eller med ÖPNV). Set ud fra et fagligt synspunkt, så er denne anvendelse rigtig. I den første tysk-danske udveksling til „Tilgængelighed på stedet“ viser det sig, at betydningens omfang i forbindelse med „Tilgængelighed“ sammen med konteksten „Mobilitet“ ikke er endeligt beskrevet og i den danske sprogbrug, bruges begrebet „Tilgængelighed“ („Zugänglichkeit“).

Ud af det resulterer i en åben gruppediskussion, aftalen, at vi i fremtiden vil snakke om „Tilgængelighed/ Zugänglichkeit“. Tilsvarende bestod det **første mål** i

- **udvidelsen af begrebet „Tilgængelighed“** og udarbejdelse af en fælles nævner til det fortsatte internationale samarbejde (case studiegruppe).

På grund af den ringe viden og de manglende erfaringsværdier i forbindelse med det internationale samarbejde, så var planlægningen og beskrivelsen af yderligere mål, i første omgang ikke muligt og ville, på grund af de fælles udarbejdede nævnere i møderne (bl.a. tysk-dansk regionaludviklingsmodel) blive videreudviklet i fleksibelt og så vidt muligt, slankt henseende.

Ud af det opstod der i det følgende de **yderligere mål**:

- **Refleksion over de vigtigste handlingsområder** i kontekst med „Tilgængelighed på stedet og regionaludvikling“ på det kommunale plan i Plönkredsen og med case studiegruppen
- **Refleksion over de nye erkendelser fra aktørdeltagelsen** (begrebsudvidelse, lærings- og handlingsproces, regionaludviklingsmodel) i Plönkredsen med case studiegruppen.

2. Analyse „Tilgængelighed på stedet” – Betydning i kontekst med „Regionaludvikling og internationalt samarbejde“

„Tilgængelighed på stedet“ er af elementær betydning, når det drejer sig skabelsen af „Livskvaliteten“ og „Fremtidsegnerheden“ i forbindelse med landområderne i Danmark og Tyskland.

Den fælles analyse af begrebet „Tilgængelighed på stedet“ forbedrede gennem

- begrebsudvidelsen/definitionen af „Tilgængelighed“ samt
- den generelle udligning hos forvaltnings- og udviklingsstrukturerne mellem Danmark og Tyskland, med hensyn til „Tilgængeligheden“ af aktører og borgere

den gensidige forståelse for fællesheder og i særlig grad forskelle.

Herud af resulterede den fælles udformning af en fornuftig fælles nævner til overordnet bearbejdelse af „Tilgængelighed på stedet“. Især begge landes forvaltnings- og udviklingsstrukturer er meget forskellige, så vi på basis af den kommunale handlen iht. den fælles begrebsforståelse bruger

- den abstrakte betragtning i forbindelse med „Lærings- og handlingsprocesser“ samt
- udviklingen af en tysk-dansk regionaludviklingsmodel som generel hjælp til orientering og udformning,

for at kontrollere den generelle tilgængeligheds- og adgangstematik iht. den lokal-regionale ramme.

2.1. Udgangssituation til temaet „Tilgængelighed på stedet“

Den fælles analyse dannede grundlaget til samarbejdet i case studiet. Begrebets kompleksitet i kontekst med forskellige regionaludviklingstemaer, samt omfanget af til rådighed stående informationer (vidensbasis) til temaet „Tilgængelighed på stedet“ i spændingsfeltet „Forsyning og mobilitet“ førte til en kraftig reduceret analyseansats, som koncentrerede sig på de principielle erkendelser fra begge lande.

2.1.1. „Tilgængelighed på stedet“ i konteksten „Regionaludvikling“

Hvad forstår vi under „Tilgængelighed“ iht. regionaludvikling? Beskriver begrebet „Tilgængelighed“ udelukkende muligheden at forsyne sig med „Mælk, æg og rundstykker“ i ens egen landsby, henholdsvis at komme med bilen eller ÖPNV til lægen på det næste større sted? Disse eksempler bringes på klassisk vis i forbindelse med „Tilgængelighed“ iht. den landlige udvikling og henholder sig til spændingsfeltet „Forsyning & mobilitet“. Iht. det, er en tilstrækkelig „Tilgængelighed“ på ideel vis givet, når så mange så muligt forsyningsinstitutioner er til rådighed på stedet (forsyningscentrum/landligt centralsted/undercentrum) og alle yderligere forsyningsinstitutioner med det periodiske behov befinder sig i det nærmere område (midtercentrum/overcentrum). Derudover skulle disse så vidt muligt være til at nå tidsnær i gåafstand, med egen cykel, bil og/eller per ÖPNV for alle borgere. Er „Tilgængelighedens“ tilstand ikke mere givet i tilstrækkeligt omfang, så bliver forsyningsvejene generelt set længere og dyrere. Bestemte befolkningsgrupper stilles derigennem bl.a. foran valget, at bære disse „område-tid-omkostninger“ eller at flytte til større kommuner og byer.

Ud over denne korte beskrivelse, så findes der generelt ikke nogen entydig definition, da begrebet bruges i forskellige sammenhæng, som f.eks. indenfor området handling/interaktion i sociale netværk på stedet. Det blev derfor anset som målførende, at man nærmer sig begrebet og dets mangfoldige betydning (bl.a. sprogbrug) iht. de karakteristiske udviklinger og forhold i landområderne.

Iht. de ud fra fagligt syn betragtede udviklinger og forhold, så gælder det for landområderne i første omgang,...

... at den generelle **strukturændring** (demografi, økonomi, arbejdsmarked osv.) mange steder udvirker sig **negativt** og præsenterer den vigtigste faktor.

... at denne „snigende“ forandring eksplicit præsenterer sig **negativt for mange små kommuner og småopdelte områdestrukturer**.

... at den såkaldte „**Udblødning**“ af **landområderne** ikke kun udvirker sig på landstrukturer, men også for byområder, kan have negative udvirkninger som følge.

... at begrebet **tilgængelighed** har en **stor betydning for attraktive kommuners, byers og regioners udvikling**, samt tilforladelige deltagelses- og forsyningsmuligheder.

2.1.2. Generel situation i dag

Udviklingerne og forholdene skitserer en nedadgående spiral, som i mange landligt prægede regioner i Tyskland og Danmark i stigende grad bliver synligere. Delområder i Slesvig-Holsten og regioner i den vestlige del af Danmark oplever for tiden, hvad det betyder, når disse udviklinger fører til, at hele regioner eller delregioner, skal forkrafte en stor afvandring, da menneskene ikke mere finder arbejde i området, ikke mere kan forsyne sig på grund af manglende forsyningsinstitutioner og tvangsmæssigt flytter til bymæssige, henholdsvis bynære områder. Mange steder mangler der investeringer i moderne lokale forsyningsinfrastrukturer, henholdsvis nye løsninger til det fælles samliv.

Grunden hertil er, at „Udblødningen“, henholdsvis strukturændringen overalt iagttages som „snigende“ proces og at lidelsestrykket overvejende stadig er for lille, for i god tid at håndtere nye veje, henholdsvis nye organisationsmodeller af „Tilgængelighed“. Dertil kommer i Tyskland mange kommuners svære finansielle situation, den forhøjede opgavebelastning (konneksitetsproblematik) og den forøgede kobling af nødvendige finansieringsmidler i forbindelse med interkommunale afstemninger. Især det/den overordnede samarbejde og funktionsdeling betyder i denne kontekst en merudgift, som hidtil skys på grund af omkostning-nyttmæssige årsager og manglen på faguddannede medarbejdere. Den ofte reaktive adfærd og de finansielle rammebetingelser forøger faren, at også landlige delområder, uden negative tendenser gennem „ad hoc“-tabet af infrastrukturer, kort- og midlertidigt kunne få attraktivitetsproblemer.

I Danmark gælder på grund af centralstatsligt samlede forvaltningsstrukturer, andre regler, iht. den forholdsvis „slankere“ organisation og udvikling i landområder. Her findes der ikke noget politisk ulønnet tillidshverv i de små kommuner mere (forvaltningsstrukturereform 2007) og beslutninger træffes iht. storkommunernes ramme. Især i Jylland har strukturen ført til tydelige forandringer, som storkommunerne med eget initiativ skal imødegå aktivt. Ikke desto mindre fører strukturforandringen også her, i sammenhæng med demografiske udviklinger, til „Udblødning“ af landområderne og også her kræver det kontinuerlig og fleksibel videreudvikling af storkommunernes bestående handlingsansatser, for ikke at miste tilgængeligheden til institutioner, henholdsvis tilgangen til menneskerne.

2.1.3. Generel situation i morgen

„Livskvalitet“ og „Fremtidsegnethed“ er centrale slagord, når det drejer sig om landområdernes fremtid. „Tilgængelighed på stedet“ er i denne sammenhæng, i form af moderne mobilitet, et fremtidstema og vil som bindeled yde et stadigt betydningsfuldt bidrag, at livskvaliteten for så mange borgere så muligt, nærvæd forbliver opretholdt. I kombination med udviklingen af lokalcentrene i større kommuner, henholdsvis interkommunale udviklinger og en fremtidig effektivere funktionsdeling indenfor forsyningsområdet, så ligger der store udfordringer forud, for danske og tyske kommuner, for at undgå en fortsat „Udblødning“ og for at bære den egne attraktivitet, overfor byområder, kontinuerligt udadtil.

Bortset fra de forskellige politiske rammebetingelser og forvaltningsstrukturer, så kræver det i begge lande, nye og især passende kommunale handlingsstrategier, for at skabe de nye, tit overordnede udviklinger indenfor de forskellige emnefelt (bl.a. digitalisering, nærforsyning, sundhedsforsyning,

mobilitet) som dækker behovet og under deltagelse af de lokale aktører og borgere at organisere og skabe i fællesskab.

2.2. Udformning af “Tilgængelighed på stedet” med metoderne brainstorming og gruppediskussion

Beskrivelsen af den generelle situation i spændingsfeltet „Forsyning & mobilitet“ viste, at opbudet for opretholdelsen af „Livskvaliteten“ og den ensbetydende „Fremtidsegnethed“ vil være forbundet med et betydeligt større organisationsopbud, end det har været i fortiden. Derfor befattede case studiet på niveauet af den kollegiale rådgivning sig med den fælles udarbejdelse af en bredere begrebsforståelse omkring begrebet „Tilgængelighed“, for at kunne komme i nærheden af kompleksiteten og kommunernes meropbud.

Tilmed bestod en konsens omkring de største praktiske udfordringer på stedet. Disse ligger på begge sider af grænsen, i den konkrete lokal-regionale behovsvurdering og et målrettet og effektivt samarbejde („slank“ og „fleksibel“) indenfor den enkelte kommune. I det følgende drøftes forskellige ansatser som potentiel basis for den overordnede udformning og føres sammen til en fælles nævner.

2.2.1. Definition/begrebsudvidelse „Tilgængelighed“

Det første arbejds skridt består i at håndtere begrebsudvidelsen, for at definere vigtige temaer, henholdsvis faktorer til videreudviklingen. Der blev i alt udformet fire temaer med hver især to faktorer:

Definition af tilgængelighed	
Det udvidede begreb for tilgængeligheden (Hauke Klünder, 2017)	
Temaer	Faktorer
Kommunikationsprocesser	▪ Adgang til borgerne og til rådighed stående informationer for borgere (skiftevis informationsstrøm mellem forvaltning, politik, institutioner & borgere) ▪ Adgang til fuldtidsbeskæftigede aktører, politisk æreshverv og frivillige aktører/aktivister (vidensoverførsel, udviklingssamarbejde)
Læringsprocesser	▪ Videreuddannelse af fuldtidsbeskæftigede aktører (behovsorienterede lokale tilbud, udskiftning, empowerment) ▪ Videreuddannelse af ulønnede aktører (selvhjælp, empowerment)
Område & tid	▪ Områderelateret (kommunal, interkommunal, sektoral, intersektoral...) ▪ Tidsrelateret (fortid, nutid, fremtid)
Spændingsfelt „Forsyning & mobilitet“	▪ Tilgang af deltagelses- & forsyningsinstitutioner (social landsbyinfrastruktur) ▪ Tilgang til deltagelses- og forsyningsinstitutioner (mobilitet & digitalisering)

Kommunikationsprocesser: Tematiseringen af „Tilgængelighed“ via forskellige medie-, henholdsvis deltagelsesformater som vigtigt fremtidstema, fører til den erkendelse, at generelt set behandles og

praktiseres det bredde felt i forbindelse med „Tilgængelighed“ i retning af borgerne, men også overordnet mellem fuldtidsbeskæftigede og frivillige aktører for rudimentært. Disse områder indenfor kommunikationen bliver i fremtiden stadig vigtigere; især med hensyn til strukturændringens udvirkninger, tabet af frivilligt og ulønnet engagement og chancerne for et/en behovsorienteret og målrettet samarbejde/arbejdsdeling.

Læringsprocesser: Det målrettede samarbejde og det konkrete handlen, kræver derudover en grundlæggende videreudvikling af de tilstedeværende og sig dynamisk ændrende „lokal-regionale-internationale“ borger- og aktørnetværk, samt den tilsvarende udvikling af fællesskabsprojekter. Denne form af „Tilgængelighed“ refererer til vedvarende læringsprocesser, som skal føre til, at projektudvikling og -omsætning i fremtiden kan skabes effektivt og mere behovsorienteret. Finansieringen af målrettede læringsprocesser kan på den ene side føre til, at der gennem tilsvarende videreuddannelses tilbud (f.eks. moderationsmetoder deltagelsesmetoder) selvstændigt gennemføres projektudviklinger på stedet og at kommunerne et stykke hen ad vejen kan aflastes, uden at miste bindingen. På den anden side muliggør videreuddannelsesmuligheder kontakten mellem aktørerne og videns- og erfaringsoverførslen.

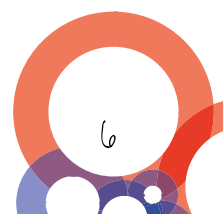
Område & tid: Område og tid er yderligere relevante faktorer. Enhver form i forbindelse med handlen, afhænger af denne kontekst og kræver hele tiden tilpasning. Begge faktorer spiller en vigtig rolle, når det drejer sig om identificeringen af lokal-regionale behov, henholdsvis et målrettet samarbejde. Jo større det geografiske område er, desto flere aktører og mere kontekst skal man være opmærksom på. Jo tættere samarbejdet kan orientere sig mod nutidens behov, desto konkretere er projekterne. Jo mere tidslinjen refererer til fremtiden, desto konceptionellere og abstraktere er projekter. Kommunikations- og deltagelsesbehovet er tilsvarende anderledes og kræver hver især en individuel tilpasning.

Spændingsfelt i forbindelse med forsyning & mobilitet: Iht. begrebsudvidelsen viste det sig, at i spændingsfeltet „Forsyning & mobilitet“, ud over den til rådighed stående sociale landsbyinfrastruktur og dennes tilgængelighed, i form af mobilitet, vil digitaliseringen (netværkssamlet mobilitet, telemedicin,...) indtage en hurtigt voksende rolle. Til syvende og sidst, så bliver den digitale sammenknytning af menneskene med den fysiske omverden stadig vigtigere iht. den generelle offentlige og sociale interesse, i landområderne og ud over bredbåndsrådigheden, vil den overordnede udvikling og afprøvning af nye digitale produkter, gennem kommunerne, mellem- og langfristet være elementær.

2.2.2. Sammenligning af de generelle forvaltningsstrukturer som potentiel basis for den overordnede udformning af „Tilgængelighed på stedet“

Iht. til definitionen/begrebsudvidelsen, så befattede det andet arbejdsskridt sig i første omgang med den tysk-danske sammenligning, af de tilstedeværende generelle forvaltningsstrukturer/udviklingsgrundlag og tilsvarende den kommunale tilgang til aktører og borgere. Kontrollen af kongruente forvaltningsstrukturer og udviklingsgrundlag, var på dette sted af elementær betydning, for at se, om disse kommer i betragtning som målførende ramme for det videre samarbejde i case studiet. De følgende resultater viser at dette ikke er tilfældet.

I **Tyskland** kræver det en væsentlig højere netværksgrad og mere afstemning/ deltagelse, for også overordnet at kunne bringe lokale behov, i samklang med hinanden. Et tilsvarende målrettet samarbejde mellem de forskellige handlingsniveauer (kommune – amt – by – kreds – land – yderligere institutioner) til projektudvikling, deres (fælles) finansiering samt omsætning er følgen. De mangeartede udviklingsgrundlag (bl.a. stedudviklingskoncepter, integrerede udviklingsstrategier (LAG), strategiske handlingsfelter i kreds Plön, regionalt udviklingskoncept KielRegion, landudviklingsstrategi), afspejler denne kompleksitet. Komprimeringen af disse heterogene udviklingsgrundlag, iht. en områdestrukturanalyse for Plönkredsen og en fremtidig fremskrivning af de enkelte temaer, i forbindelse med deltagelse af vigtige lokale aktører, kunne danne et første fornuftigt skridt, for at inddrage disse komplekse strukturer, så de kan forstås. Succesen i forbindelse med målrettede og afstemte udformnings- og omsættelsesprocesser, indenfor regionaludviklingens forskellige temaer, vil derudover eksplicit afhænge af kvaliteten hos de interkommunale

kommunikations- og læringsprocesser. De bør tilsvarende afstemmes og tilpasses iht. de enkelte område- og tidsmæssige krav.

I **Danmark** bliver beslutningen i forbindelse med projektsættelse, som allerede nævnt, ikke mere direkte truffet i de små kommuner, men centralt i storkommunernes udvalg (Danmark har 98 storkommuner). Storkommunerne, er fra den danske stats side af, forpligtet til at udarbejde overordnede regionalplaner. Udarbejdelsen af lokale udviklingsplaner/-koncepter (f.eks. med ABCD-metoden) til dybtindgribende lokal behovsanalyse, er som følge af dette, en frivillig opgave, hvis indhold til gengæld kan indgå i den samlede kommunes planlægning. Sønderborg Kommune har i de sidste 12 år, eksemplarisk set, skabt en individuel og relativ homogen udviklingsproces, ud af hvilken der blev udviklet en lokal tilpasset deltagelsesmodel, for et målrettet samarbejde med borgerne på stedet. Dette førte, efter forvaltningsstrukturen 2017, gradvist til nye relationer mellem de lokale forhold og de centrale beslutningsudvalg. Udviklingsprocessen og informationerne viser, at der især dér kræves skabelse af nye skabelsesincitamenter for lokale aktører, for at disse også fortsat adækvat kan deltage og i fællesskab skabe forholdsregler (f.eks. gennem borgerbudgetter).

2.2.3. Generelle lærings- og handlingsprocesser i regionaludviklingen som potentiel basis for den overordnede udformning af „Tilgængelighed på stedet“

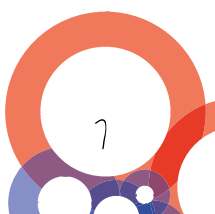
Byggende videre på begrebsdefinitionen og sammenligningen af de tyske og danske forvaltningsstrukturer, så viste det sig, at den fælles nævner fra tyske og danske kommuner, ligger i betragtningen af generelle „Lærings- og handlingsprocesser“ iht. regionaludviklingen. Især i den overordnede udformning, er begge processer, altid igen, af elementær betydning, hvilket såvel formidlingen og den fælles udformning, indenfor rammen af det internationale samarbejde, som også indenfor rammen af „Tilgængelighed på stedet“ tydeligt viser.

Uafhængigt af den enkelte kontekst, så er det fornuftigt at kategorisere udviklingstrin, fra den første ide hen til projektsættelse, iht. begge processer. Den fælles vurdering gør identificeringen af delområder, hvor gruppens/teamets direkte „Handlen“ (på grund af måden at tænke på, erfaringer, kompetencer, evne, viden) allerede er mulig og hvor de enkelte forudsætninger først skal skabes, lettere, for vedholdende at nå et mål .

Læring- & handlingorienteringens sammenhæng ved projektudformningen (Hauke Klünder, 2017)

Med **læringsorientering** i konteksten af „Tilgængelighed“ betyder „Læringsorientering“ primært erhvervelse af viden, erfaringer og evner. Den dermed forbundne testning/afprøvning står i forgrunden. Dette er f.eks. testningen af nye veje indenfor samarbejdet (bl.a. videreuddannelsestilbud, nye kommunikations- og deltagelsesmetoder) eller den fælles videreuddannelse (bl.a. co-learning i case studiet). Forskellige aktørkonstellationer medbringer hertil forskellige perspektiver, erfaringer, evner og ideer, som kan udskiftes og gennem sammenknytning med hinanden, kan gøres nyttige („fælles handlen“).

Handlingsorienteret iht. konteksten af „Tilgængelighed“ betyder „Handlingsorientering“ altid fokussering på udarbejdelsen af konkrete, investive og ikke-investive løsninger, som f.eks. udformningen af deltagelsesmetoder, produkter eller foranstaltninger. „Læringen“ spiller på grund af den allerede, iht. produktudviklingen erhvervede og dermed bestående viden, hos projektsættelsen en underordnet rolle. Iht. det, så ligger den største udfordring i det „overordnede handlen“ og afhænger i afgørende grad af skabelsen af tillid og indsatsberedskab.

2.2.4. Fælles regionaludviklingsmodel „Tilgængelighed på stedet“ som potentiel basis for den overordnede udformning af „Tilgængelighed på stedet“

I det tredje arbejdsstrin, blev de hidtidige resultater i forbindelse med „Tilgængelighed“ bl.a. diskuteret på baggrund af udformningen af en samlet tysk-dansk strategi, samt syv delstrategier til regionaludviklingen i arbejdsplan 4. På grund af de store forskelle i forvaltningsstrukturen og de deraf resulterende forskellige udviklingsgrundlag for regionaludviklingen, blev der sat spørgsmålstejn ved målsætningen af arbejdsplan 4, især da bestemmelserne for case studiet, burde være blevet inddraget i det samlede projekts målsætning.

Derfor blev der på basis af de hidtidige erkendelser defineret en fælles regionaludviklingsmodel som dynamisk¹ „Orienterings- og udformningsramme“. Denne abstrakte model skal være inspiration for brugere, for i konkrete emnefelt, under tilpasning til den enkelte områdereference, at afstemme en overgribende og målførende processkabelse.

Regionaludviklingsmodellen (se s.10) indeholder de fire kategorier som:

- „Kommunikation & information“
- „Empowerment & videreuddannelse“
- „Tema- & projektudvikling“
- „Projektsættelse“

Den centrale byggesten for sammenknytningen af disse kategorier, med forskellige aktører og borgere, er opbygningen og etableringen af en

- "lokal-regional netværks- og formidlingsplatform"

Regionaludviklingsmodellen indeholder alle vigtige kategorier til en *helhedsmæssig temaudvikling iht. regionaludviklingen*.

Afbildningen viser sammenhængen blandt de nævnte kategorier, som en propel med fire kategorier som rotorblade, som i midten er forbundet via netværks- og formidlingsplatformen. De enkelte kategorier blev generel set inddelt iht. deres lærings-, henholdsvis handlingsorientering og forsynet forbilledligt med første praktiske omsætningspotentialer fra de dybdegående interviews (se bilag, „Dialog med kommunerne“). Rækkefølgen for „Kommunikation & information“ over „Empowerment & videreuddannelse“ og „Tema- & projektudvikling“ hen til „Projektsættelse“ præsenterer et logisk udviklingsforløb, som, alt efter projektets, henholdsvis udviklingsprocessens type, kan anvendes fleksibelt.

Fælles regionaludviklingsmodel (Hauke Klünder, 2017)

Kommunikation & information Denne kategori er generelt set karakteriseret gennem den største udtryksform i forbindelse med læringsorienteringen. Kommunikation er et allestedsnærværende og universelt værktøj, for at lære og handle naturligt. På grund af kommunikationsforskelle i forskellige situationer og roller, så forudsætter kompleksiteten en „livslang læringsproces“ hos hver enkelt. Alt efter område-tidsmæssig kontekst og typen af information, er altid igen nye kommunikationsformer og -veje, som f.eks. hos aktør- og borgerdeltagelse, nødvendige. Det allerede beskrevne „Tilgængelighed til forskellige aktører“ og udviklingerne indenfor området af digitaliseringen, samt brugen af nye medier, står repræsenterende for de store og mangeartede udfordringer indenfor området „Kommunikation & information“.

1

Anvendelighed/tilpasningsbar i forbindelse med enhver lokal-regional kontekst

Generelle potentialer for et overordnet samarbejde blandt kommuner, danner her f.eks. nye digital-analoge informations- og kommunikationsformater, et multimedialt presse- og offentlighedsarbejde, nye former for marketing og borger- og aktøraktivering.

Empowerment & videreuddannelse Denne kategori ligger tættere på midten af spektret for lærings- og handlingsorientering. Empowerment og videreuddannelse refererer i første omgang til erhvervelse af ny viden, evner og erfaringer. Byggende videre på det, er vidensoverførslen, indenfor forskellige aktørgrupper, i form af behovsorienterede tilbud og udskiftningsmuligheder vigtig, for i fællesskab at komme ind i „Handlen“.

Generelle potentialer for et overordnet samarbejde blandt kommuner danner her bl.a. videreuddannelsesstilbud indenfor området af projektafviklingen (budgetplanlægning, finansiering) og modera-/mediationen i forbindelse med projektudviklingsprocesser.

Tema- & projektudvikling Denne kategori tenderer i mange temaområder i retning af handlingsorientering, da der i det praktiske arbejde på begge sider af grænserne, står mange forskellige analyser og koncepter til de forskellige temaer til rådighed og eksempler består af andre rumlige kontekster, som viser hvordan temaer, processer og projekter overordnet kan udvikles og skabes. Afgørende for en parallel læringsproces er kendsgerningen, at bestående viden, erfaringer og evner, i de færreste tilfælde kan overføres „en-til-en“ og at der tilsvarende, iht. de lokal-regionale strukturer, bør foretages tilpasninger (bl.a. aktørdeltagelse, områdestruktur). Baserende på den tilstedeværende viden, kan der gennem en målførende udviklingsproces samt moderation, indenfor rammen af den lokal-regionale temaudvikling, handles væsentligt hurtigere og projekter udvikles passende, som så sparer tid og omkostninger.

Generelle potentialer for et overordnet samarbejde blandt kommuner, danner den fælles strukturering af samarbejds- og kooperationsmuligheder, udviklingen af overgribende løsninger for „Tilgængelighed“, som „Mobilitet & ÖPNV“, „Forsyningsinstitutioner“ eller „Sociale mødesteder“.

Projektsætning Denne kategori har generel set den største handlingsorientering, da omsætninger fører til forandringer, som kan ses og føles og udviklingen i optimalt tilfælde og alt efter kontekst, baserer sig på en god forberedelse og analyse (udviklingsgrundlag), i forbindelse med den fælles udformning og formålmæssige omsætning (med afstemt og målrettet deltagelsesproces), samt en målførende ansats for evalueringen (fælles succesmåling).

Generelle potentialer for et overordnet samarbejde blandt kommuner, til projektsættelse, præsenterer alle løsninger, som kan yde et positivt bidrag til udvikling og „Fremtidsegnethed i landområder“ og under inddragelse af faktorerne „Områder & tid“, samt aktørerne på stedet, fører til omsætningssegne projekter.

Lokal-regional netværks- og formidlingsplatform Platformen tjener som motor, styringselement og regulativ for den dynamiske orienterings- og udformningsramme, som burde opbygges og understøttes gennem kommunen. Mål er opbygningen af et „Aktiv“-netværk, hvor frivillige ulønnede og fuldtidsbeskæftige aktører indbringer deres engagement og som ambassadør og multiplikatorer agerer for temaet/sagen, samt begejstrer nye aktører for udformningen af den egne region.

2.2.5. Midtvejskonklusion

Den fælles definition af „Tilgængelighed“ viser, at begrebet omfatter langt større rammebetingelser, end den aktuelle brug, i konteksten af regionaludviklingen/ mobilitet lader formode. Byggende på udgangssituationens (2.1) generelle analyse, blev det tydeligt, at især den generelle „Fremtidsegnethed“ i landområder, i begge lande, er tæt forbundet med begrebet „Tilgængelighed“ og at den tysk-danske begrebsforståelse ifølge det, indeholder mere end det øjensynlige spændingsfelt „Forsyning & mobilitet“. Tværtimod blev generelle kommunikations- og læringsprocesser betragtet i konteksten af område og tid.

Disse abstrakte erkendelser antyder, at en kontinuerlig forandring af kommunale handlingsansatser i begge lande, vil være nødvendig, for i fremtiden, i det overordnede samarbejde, behovs- og målorienteret at kunne starte med regionaludviklingens forskellige udfordringer. Der gås ud fra

antagelsen, at især etableringen af lokal-regionale samarbejdsstrukturer² øger „Fremtidsegnetheden“ og tilsvarende den samlede „Tilgængelighed“ mellem forvaltning, politik, aktører og borgere, fortløbende bør forbedres.

Sammenligningen mellem tyske og danske forvaltnings- og udviklingsstrukturer (tysk føderalisme vs. dansk centralstat), har tydeligt vist, at dette ikke præsenterer en målførende basis, for at udlede nyttige erkendelser af det, til diskussionen på internationalt plan. Strukturerne vil i det videre forløb snarere føre til misforståelser, da sammenligneligheden ikke er givet, for i fællesskab at tænke over nye løsninger.

For at give det komplekse tema „Tilgængelighed“ iht. samarbejdet og deltagelsen, en almenlydig orienterings- og udformningsramme (2.2.), så blev der udviklet en fælles regionaludviklingsmodel med kategorierne

1. „Kommunikation/ information“
2. „Empowerment/videreuddannelse“
3. „Tema- & projektudvikling“
4. „Projektsættelse“
5. „lokal-regional udviklingsplatform (aktørudskiftning)“,

som stiller den principielle „Lærings- og handlingsproces“ som fælles grundlag for udformningen af regionale udviklingsprocesser i forgrunden, uden at inddrage de landespecifikke rammebetingelser.

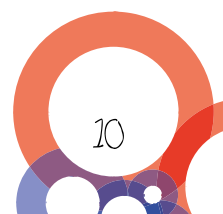
Valideringen af de enkelte aktiverede antagelser (relevante tilgængelighedstemaer³ og regionaludviklingsmodel) kan derved kun ske individuelt indenfor rammen af lokal-regionale forvaltningsstrukturer, hvilket Plönkredsen forbilledigt gennemførte i egen lokal-regional kontekst med metoden "Interview som dialog med kommunerne".

2

se den eksemplariske ansats „Sønderborg model“

3

Uddannelse & børnepasning, digitalisering, mobilitet, sociale mødesteder & borgernetværk, nærhedsforsyning, bolig, sundhed, fritid & nærhedsrekreation

3. „Dialog med kommunerne“ - Sammenfatning af amters, byers og amtsfrie kommuners deltagelse i forbindelse med de tysk-danske erkendelser til temaet „Tilgængelighed på stedet“ (lang udgave i bilaget)

Byggende på erkendelserne iht. det dansk-tyske samarbejde, så brugte Plönkredsen regionaludviklingsmodellen som „Orienterings- og udformningsramme“, for forbilledligt at tage de første skridt iht. en individuel løsning i forbindelse med det overordnede samarbejde i Plönkredsen.

Som det allerede indledende er blevet vist, så kan denne vej ikke tjene som „Tegnebræt“, men blive brugt som vidensbasis for kredsforvaltningerne i Tyskland. Rendsborg-Eckernfördekredsen er som B4R-netværkspartner begyndt med en næsten identisk ansats, men som på grund af personalemæssige ændringer, ikke kunne fortsættes og derfor ikke muliggjorde det at sammenligne, inden projektets afslutning.

For Sønderborg Kommune spiller Plönansatsen ikke nogen rolle, da den, som allerede nævnt, som følge af den danske forvaltningsstrukturreform (2007) forfølger en individuel udviklingsansats. Hvorvidt de fælles erkendelser i fremtiden vil kunne benyttes til en evaluering og rejustering, er ikke til at overskue før projektet er afsluttet.

I det følgende gengives en kort udgave med resultaterne.

3.1 Fremgangsmåde

„Dialogen med kommunerne“ blev gennemført i form af et ledetrådsunderstøttet dybdegående telefoninterview med amtsforvaltningernes, byernes ledere, og de amtsfrie kommuners borgmestre, samt formanden for LAG-regionerne. Plönkredsen har interviewet borgmestrene i de amtsfrie kommuner og byer, amtsledere samt formanden for AktivRegionerne fra maj til juli 2017.

3.2 Priorisering af udviklingstemaer indenfor rammen af „Tilgængelighed på stedet“

Prioriseringens mål i forbindelse med udviklingstemaer, er den generelle behovsanalyse. Denne form for fokussering, gør valget af temaerne, i hvilke et detaljeret blik for et kontinuerligt samarbejde og en målrettet videbearbejdelse er givet, forbeholdes de største forventninger for så mange, henholdsvis alle aktører, så muligt.

Som resultat, er temaerne:

- a) Uddannelse & børnepasning
- b) Digitalisering
- c) Mobilitet
- d) Sociale mødesteder & borgernetværk

de vigtigste temafelter, som kommer på tale i forbindelse med et overgribende samarbejde indenfor regionaludviklings ramme i Plönkredsen.

Interviewpartnerens generelle henvisninger:

- Know-how fra Danmark kan være interessant inspiration til de egne udviklinger
- Udveksling/input ud over grænser, er en godt ansats, også når man ikke helt kan/vil frigøre sig af „Snæversynetheden“
- Region burde udnytte udviklingschancer mere aktivt
- Der burde finde mere nytænkning sted, for også at udvikle delrumlige dialoger og alliancer fornuftigt (f.eks. hos mobiliteten)

Prioriseringen af udviklingstemaer i konteksten „Tilgængelighed på stedet“ viser, at aktørerne lægger deres opmærksomhed på såvel de aktuelt vigtige temaer i deres egen/egne kommune(r), men også har temaer som fremtidstemaerne „Digitalisering“ og „Mobilitet“ i fokus.

3.3 Vurdering af kategorierne i forbindelse med den fælles regionaludviklingsmodel

Den temauafhængige vurdering og fortolkning af kategorierne for den fælles regionaludviklingsmodel gennem de lokale aktører, tillader konklusioner iht. den generelle situation, de lokale udfordringer og chancerne for et interkommunalt samarbejde indenfor disse områder. Vurderingens mål er en første indordning af kategorierne i den lokal-regionale aktørkontekst i Plönkredsen. Tilmed akkumuleres første behov, potentialer og muligheder til opbygningen og etableringen af fælles tematiske udviklingsprocesser, henholdsvis til første overordnede projektansatser, henholdsvis regionsvidde nøgleprojekter.

Kategori – Information & kommunikation

Kategorien fokuserer, iht. udsagnene fra interviewpartnerne på kommunikationen af forskellige informationer, via forskellige kommunikationskanaler, mellem kommunerne/ AktivRegioner som formidler, og borgerne/aktørerne som modtagere.

Hvordan ser den generelle situation indenfor området Information & kommunikation i Plönkredsen ud?

De interviewede personer henfører denne generelle problemstilling udelukkende på deres egen situation og nævner gennemsnitligt, med

- ➔ brugen af diverse analoge og digitale kommunikationskanaler,
- ➔ den store betydning af marketing/presse- & offentlighedsarbejde og
- ➔ udfordringerne i forbindelse med kommunikationen blandt borgere og ulønnede frivillige,

de aktuelle vigtigste områder i denne kategori. Ved videreudviklingen af dette tema, så kan kredsen, som kommunikator og det offentliges repræsentant, indtage en endnu større rolle.

Hvilke lokale udfordringer er der?

- Forbedring af informationsindholdet & -kvaliteten
- Tilgængelighed til målgrupper
- Informationsvideregivelsens effektivitet (Feedback/Controlling)

Hvilke chancer kan et overgribende samarbejde i kredsen betyde?

- Forbedring af informationsvideregivelsens effektivitet
- Udvikling af lokal-digital kommunikation
- Kommunikation som centralt tema i forbindelse med en interkommunal digitaliseringsdagsorden

Kategori – Empowerment & videreuddannelse

Generelt fokuserer kategorien på selvbestyrelsen og videreuddannelsen af fuldtidsbeskæftigede aktører fra forvaltningerne, samt byernes og kommunernes politiske æreshverv.

Hvordan ser den generelle situation indenfor området „Empowerment & videreuddannelse“ i Plönkredsen ud?

Interviewpartnerne henfører denne generelle problemstilling overvejende på de fuldtidsbeskæftigede i forvaltningerne og delvis på æreshvervet. Tilsvarende er

- målgruppens målrettede finansiering hovedbeskæftigelse,
- målgruppens målrettede finansiering æreshverv og
- det overordnede samarbejde

til temaet i Plönkredsen, det aktuelle fokus.

Hvilke lokale udfordringer er der?

- Tid og engagement er, lige netop i forbindelse æreshvervet, begrænsede faktorer
- Behovsorienteret udformning af gode lokale videreuddannelsesstilbud af største betydning for strukturernes fremtidsegnet
- Sammenknytning af videreuddannelsesformater og lokale netværk er afhængige af attraktiviteten
- Finansiering af en videreudvikling indenfor dette tema er afhængig af merværdien

Hvilke chancer kunne et overgribende samarbejde i kredsen betyde?

- Kredsen kan som drivende kraft og udbyder understøtte nye videreuddannelsesformater
- Kreds kan som aktiv finansierer i forbindelse med mere samarbejde, indtage en mere central rolle
- Men på grund af „Omkostnings-nytte“-aspekter, så ses der små chancer for videreudviklingen, når der ikke står et godt koncept bag

Kategori – Tema- & projektudvikling

Denne kategori fokuserer på den overordnede og integrerende udvikling af temaer og projekter i Plönkredsen. Det er på dette punkt vigtigt, at understrege samarbejdet og dets tilpasning til den fortløbende tema- og projektudvikling i kommunerne, med AktivRegionerne og alt efter tema i forbindelse med den udvidede kontekst.

Hvordan ser den generelle situation indenfor området af tema- & projektudviklingen i Plönkredsen ud?

- Udviklingssamarbejdets former er heterogene og forskellig sammenknyttet
- Arbejdsgrundlag og aktuelle temaer er hver især singulær og kun delvis overordnet iht. bearbejdelse

Hvilke lokale udfordringer er der?

- Samarbejde/gensidig understøttelse bør styrkes
 - „Snæversynethed“
 - Overførselsproblematik
 - Ressourceknaphed (finanser, personale, fagkompetencer, erfaringer)
- Lidelsestryk/interesse/omkostning-nytteforhold vurderes indenfor mange områder forskelligt; der findes ikke nogen sammenføring

Hvilke chancer kunne et overgribende samarbejde betyde?

- Kommunikation & sammenknytning er aktuelle og fremtidige temaer, som bør præsenteres bedre
- Fælles interkommunal infrastruktureafstemning

Kategori – Projektoomsætning

Denne kategori fokuserer på omsætningen af konkrete overordnede projekter, henholdsvis projekter af interkommunal relevans indenfor området „Tilgængelighed på stedet“. Herunder kan projekter af den forskellige rumlige udvidelse, henholdsvis modelagtige projekter med regionsomfattende/interkommunal relevans, underordnes.

Hvordan ser den generelle situation indenfor området projektoomsættelse i Plönkredsen ud?

- Bestående omsættelsesprojekter i forskellige former, findes der overalt
- Kapacitetsgrænser ved bearbejdelsen er allerede nået
- Understøttelse/finansiering/fremmelse kan derfor ikke bearbejdes i den størrelse, som det er nødvendigt

Hvilke lokale udfordringer er der?

- Finansiering/finansieringsmiddelakvise
- Arbejdsopbud/bureaukrati
- Samarbejde/afstemning

Hvilke chancer kunne et overgribende samarbejde i kredsen betyde?

- Måltrettet og afstemt interkommunal projektudvikling
- Fælles handlingsstrategier

3.4 Forespørgsel omkring det videre samarbejde indenfor rammen af et overordnet udviklingsforum

En generel interesse i forestillingen og fortætningen af resultaterne iht. denne deltagelses-metode, er uden undtagelse tilstede. Denne skal derfor gennemføres med en af gruppediskussionsmetoderne (workshop), for så vidt muligt at arbejde målførende og i den generelle konsens på de største potentialer for et fælles samarbejde.

Som det i interviewene allerede er tydeliggjort, så nærer denne ansats ikke kravet overalt og på alle niveauer at kultivere samarbejde. Det drejer sig meget mere om den „fælles nævner“, som understøtter så mange aktører og delområder så muligt i deres udvikling. Ifølge det, så har de fleste interviewpartnere på fornuftig vis knyttet et fortsat samarbejde til resultaterne og relevansen i forbindelse med deres eget arbejde.

4. Konklusion

Den afsluttende konklusion til resultaterne fra case studiet „Tilgængelighed på stedet“ frembringer tre centrale erkendelser til videreudviklingen af det overordnede samarbejde:

1. Indbegrebet af samarbejdet består i, at i begge lande, kan ikke den samme ansats forfølges.
2. Det internationale samarbejde kan ikke levere mere end den generelt brugbare orienterings- og udformningsramme til „Tilgængelighed på stedet“, som efterfølgende kan benyttes individuelt, for at skabe lokal-regionalt samarbejde (eksempel 1. trin kreds Plön), henholdsvis at evaluere bestående ansatser (Sønderborg model)
3. Opbygningen og understøttelsen af lokal-regionale samarbejdsstrukturer bør tilpasses den enkelte tematiske kontekst (omfang) under inddragelse af til rådighed stående ressourcer (bl.a. personalekapaciteter) og den tidsmæssige ramme.

Tilmed leverer case studiet til det videre internationale samarbejde, indenfor rammen af Benefit4Regioner, tre vigtige resultater.

4.1. Behov for overordnede kommunale handlingsstrategier

Der består ikke kun i Danmark behov for overordnede kommunale handlingsstrategier, men også i Tyskland. Ifølge det bekræfter udvekslingen B4R-ansøgningen, men modbeviser samtidig antagelserne fra B4R-ansøgningen. De teoretiske antagelser blev relativt gennem

- sammenligningen blandt de tyske og danske forvaltningsstrukturer,
- sammenligningen af de tilstedeværende udviklingsprincipper blandt tyske og danske kommuner
- samt resultaterne i forbindelse med kommunernes deltagelse i Plönkredsen. Tilsvarende skulle principielle tilpasninger fra arbejdsplan 4 „Strategidannelse“ foretages gennem Plönkredsen, for at udvikle en behovsorienteret og fremtidsrettet strategiansats indenfor rammen af det tysk-danske samarbejde, som er til nytte i begge lande:
- Tyske kommuner: Udvikling og udformning af overordnede handlingsstrategier iht. regionale rammebetingelser (forvaltningsstrukturer, temaer, osv.).
- Danske kommuner: Evaluering og rejustering af bestående handlingsstrategi indenfor kommunerne, samt opbygning af strategisk ansats for det overordnede samarbejde med nabokommuner.

Denne strategiansats skal forstås som inspiration, som altid skal tilpasses den enkelte kontekst, samt at der kræves udvidelser og tilføjelser, for enhver tid at kunne tilbyde en passende løsningsansats for overordnet samarbejde.

Forbilledligt består der i Plönkredsen behov for overordnede handlingsstrategier indenfor temafelterne mobilitet, digitalisering og kommunikation. Tilsvarende indledte Plönkredsen indenfor rammen af B4R, med temaerne „Mobilitet“ og „Digitalisering“, to yderligere case studier, som stødte på stor interesse i B4R-netværket og tilsvarende blev videreforfulgt.

4.2. Case studiet „Digitalisering“ som resultat af „Dialog med kommunerne“ og den tysk-danske afstemning i B4R

Case studiet „Digitalisering“ befattede sig indenfor rammen af det overordnede internationale samarbejde med tre overordnede mål, som besidder en læringsorientering:

- Opbygning af en vidensbasis til temaet „Digitalisering“
- Videreuddannelsesseminar til temaet „DSGVO“

-
- Rekvireringsmanagement for softwareprodukter

Målene fremlægges i en særskilt udviklingsrapport.

4.3. Case studiet „Mobilitet“ som resultat af „Dialog med kommunerne“ og den tysk-danske afstemning i B4R

Case studiet „Mobilitet“ befattede sig indenfor rammen af det overordnede internationale samarbejde med to overordnede mål, som besidder en handlingsorientering:

- Udvikling af en generel kommunal organisationudviklingsmodel iht. ændring fra opgaveansvarlig „ÖPNV“ til „Mobilitetsopgaveansvarlig“
- „Fremtidsværksted mobilitet“ som overordnede interlokale deltagelsesmetoder fra aktører og borgere.

Målene fremlægges i en særskilt udviklingsrapport.